

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN ÇEVRESEL DUYARLILIKLARINA DAİR BİR İNCELEME: MARDİN ARTUKLU ÜNİVERSİTESİ ÖRNEĞİ

AN INVESTIGATION INTO UNIVERSITY STUDENTS' ENVIRONMENTAL SENSITIVITY: THE SAMPLE OF MARDİN ARTUKLU UNIVERSITY

Öğr. Gör. Mehmet Celal GÜLTEKİN¹

¹Mardin Artuklu Üniversitesi

mehmetcelal@outlook.com

ÖZET

Çevre bir canlının var olduğu yer ya da koşullardır. Bu nedenle canlıların sağlıklı bir yaşam sürdürebilmelerinin ön koşulu sağlıklı bir çevredir. Sağlıklı bir çevrenin varlığı da insanların yaşadığı çevreye duyarlı olmaları ve buna uygun davranışları sonucunda mümkündür. Bu çalışmada Mardin Artuklu Üniversitesinde farklı akademik bölümlerde okuyan öğrencilerinin çevresel duyarlılığı ve buna ilişkin değişkenler incelenmektedir. Araştırma betimsel bir çalışmadır. Araştırmada cinsiyet, yaş, eğitim, çevre ile ilgili programa katılma gibi faktörler ve çevresel duyarlılığa ilişkin görüşler arasındaki farklar incelenmektedir. Verileri toplamak için Likert tipi anket kullanılmış ve ilgili veriler SPSS programıyla analiz edilmiştir. Veriler Antropoloji, Felsefe, Sanat Tarihi, Siyaset Bilimi, Uluslararası İlişkiler ve İktisat bölümlerinde okuyan ve İngilizce Hazırlık Eğitimi alan 100 öğrenciden elde edilmiştir. Son zamanlarda, çevresel problemlere olan duyarlılık dünya çapında artmıştır. Bu nedenle çalışmanın Mardin gibi çevresel kirliliğin arttığı bir ilde eğitim gören öğrencilerin çevresel duyarlılıklarının tespiti açısından önemli olduğu düşünülmektedir.

Anahtar kelimeler: Çevre, Çevre Duyarlılığı, Sağlıklı Çevre, Çevre Sorunları, Mardin Artuklu Üniversitesi,

ABSTRACT

Environment is a place or conditions in which a living being exists. Therefore, the prerequisite for living beings to sustain a healthy life is a healthy environment. The existence of a healthy environment is possible as a result of people's sensitivity to the environment in which they live and behaviors in accordance with this. In this study, environmental sensitivity of students studying in different academic departments in Mardin Artuklu University and relevant variables are investigated. The research is a descriptive study. In the study, differences between factors such as gender, age, education, attending programs regarding environment and views relevant to environmental sensitivity are investigated. A Likert-type questionnaire was utilized to gather data and relevant data were analyzed through SPSS software program. Data were obtained from 100 students who were studying in Anthropology, Philosophy, Art History, Political Science, International Relations and Economics and having English Preparatory Education. Recently, the sensitivity to environmental problems has increased globally. Therefore, the study is thought to be significant in terms of determining the environmental sensitivity of students who study in a city like Mardin where environmental pollution has increased.

Key words: Environment, Sensitivity of Environment, Healthy Environment, Environment Problems, Mardin Artuklu University

1. GİRİŞ

Çevre; insanın sosyal, biyolojik ve kimyasal bütün faaliyetlerini devam ettirdiği bir ortamdır. (Daştan, 1999). Çevre; incelenirken doğal ve yapay çevre olarak ele alınmaktadır. Doğal çevre, insanın oluşumuna katkıda bulunmadığı, yani insan elinden çıkmayan ve “henüz insanın müdahale edemediği veya değiştiremediği tüm doğal varlıklar olarak tanımlanabilir” (<http://zehirlenme.blogspot.com.tr/>). Hava, su, toprak, insan, bitki ve hayvan toplulukları gibi canlı ve cansız varlıklar bu doğal çevrenin parçalarıdır. Yapay çevre ise, insanlığın başlangıcından itibaren günümüze kadar insan tarafından doğal çevreden yararlanılarak oluşturulan tüm varlıklar (kentler, evler, yollar) olarak tanımlanmaktadır (Kışlalıoğlu, 1989).

Çevreyi insanlardan ayrı olarak düşünemeyiz. Çünkü çevre insanın hem etkilediği hem de etkilendiği bir ortamdır. İnsanoğlu kendi çevresiyle üretim ilişkisine ilk başladığından bu yana kendisi için yaşanabilecek bir çevre oluşturmak amacıyla sürekli doğal kaynakları ve çevreyi kullanmıştır. Çünkü yıllardan beri doğal kaynakların kendini sürekli olarak yenilemekte olduğu kabul edilmiştir ve çevre insanoğlunun ihtiyaçları doğrultusunda kullanılmıştır. Ancak doğal çevre, belli bir sınıra kadar kendini yenileyebilme özelliğine sahiptir. Bu sınırın üzerine çıkıldığında çevre sorunları, diğer bir deyişle çevre kirliliği ortaya çıkmaktadır (Karaca,2011:1).

Çevre üzerinde artan bu baskı sonucunda ekosistemin sağlıklı şekilde devamı tehdit altına girmiş; hızla artan üretim ve tüketim; hava, su ve toprağın da kirlenmesini hızlandırmış, doğal kaynaklar bozulmaya ve tükenmeye başlamış, birçok bitki ve hayvan türü yok olmuş, doğanın kendi kendini yenileme niteliği, çevrenin kendini toparlayabilme gücü zarar görmüştür. (Karaca,2011:1-2)

Bu ve benzeri sorunlarla karşılaşılmasında için çevreyi korumaya ve güzelleştirmeye yönelik adımlar atılmalıdır. Bu adımların en önemlisi de çevreye daha duyarlı bir toplumun yaratılmasıdır ki bu da çevresel eğitimle mümkündür. Çevresel eğitim: bireylere çevre ile ilgili konularda farkındalık kazandırmak, kaynaklarını bilinçli bir şekilde kullanmayı öğretip, gelecek kuşaklara daha sağlıklı ve daha temiz bir çevre bırakılmasını hedefler. Gerek uygulamalı gerekse teorik anlamda çevre eğitimi faaliyetleriyle çevre bilinci artan bugünün küçüklerinin çevreleriyle ilgili edinmiş oldukları yararlı bilgiler vasıtasıyla çevrenin korunması ve geliştirilmesi adına ileriki yaşamlarında ellerinden gelen gayreti göstermeleri beklenmektedir. Çalışmada çevresel eğitim alanlarının çevresel duyarlılıkları da incelenmektedir.

Çalışmada da üniversite öğrencilerinin çevresel duyarlılıklarını tespit etme amacına dönük hazırlanan sorular sorulmuştur. Elde edilen veriler sonucunda çevresel duyarlılıklardaki farklılıklar ve bu farklılığa neden olan değişkenler incelenmiştir. Çalışmanın, sürdürülebilir çevre anlayışının yaygınlaşmaya başladığı günümüzde üniversite eğitimi görenlerin bu kavrama ne ölçüde uygun davrandıklarının tespitini yapması açısından önemli olduğu düşünülmektedir.

1. ARAŞTIRMANIN AMACI

Bu çalışmada Mardin Artuklu Üniversitesi Yabancı Diller Bölümü’nde okuyan öğrencilerin çevreye olan duyarlılıklarına ilişkin görüşleri incelenmiştir. Bu genel amaç çerçevesinde sorduğumuz sorulara karşılık aldığımız cevaplar bize üniversite öğrencilerinin

çevreye ne denli duyarlı olduklarına dair bilgi vereceği düşünülmektedir. Çalışmamızda, öğrencilerin çevresel olaylar ve konular karşısındaki tutumları ile çevreye olan duyarlılıklarının cinsiyetlerine, yaşlarına, eğitim durumlarına göre farklılık gösterip göstermediği incelenmektedir.

2. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

Son yıllarda dünyada genel olarak yaşanan en önemli sorulardan biri çevre ve çevre kirliliğinin yol açtığı hastalıklardır. Karşı karşıya olunan bu sorunun çözümünde çevre eğitiminin önemi büyüktür. Çevre kirliliğinin en aza indirilmesi ya da çevresel kirliliğin ortadan kaldırılması bu konuda gerekli bilgi, beceri ve duyarlılığın kazandırılması ile mümkün olacaktır. Bu eğitimi almış kişilerin duyarlılıklarının bu eğitimi almayanlara oranla daha fazla olacağı öngörülmektedir. Bu araştırmada bu öngörünün geçerliliği de test edilecektir.

3. ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI

Birçok sosyal nitelikli çalışmada olduğu gibi bu çalışmada da verilerden kaynaklanan bazı sınırlandırmalar bulunmaktadır. Bunlardan ilki çalışmadaki örneklemin 100 kişi ile sınırlandırılmasıdır. Dolayısıyla öğrencilerin bu görüşleri Mardin Artuklu Üniversitesi Yabancı Diller Yüksek Okulunu temsil etme yeteneği sınırlıdır. Verilerden kaynaklanan bir diğer sınırlama ise öğrencilerin sorulara samimi cevap vermeme ihtimalleridir. Bu riski en aza indirmek ve anketin güvenilirliğini artırmak için birebir görüşme sırasında öğrencilere gerekli açıklama yapılmıştır ve anket sorularına samimi cevap vermeleri konusunda uygun telkinlerde bulunulmuştur. Fakat yine de deneklerin kendilerine yöneltilen sorulara samimi cevap vermemeleri ihtimali göz önüne alınmalıdır.

4. METODOLOJİ

4.1.Araştırmanın Türü ve Yöntemi

Bu çalışma Mardin Artuklu Üniversitesi yabancı diller hazırlık sınıfında okuyan öğrencilerin çevresel duyarlılıkları konusundaki mevcut durumu ortaya koyan betimsel bir çalışma niteliği taşımaktadır.

4.2.Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini 2016-2017 eğitim öğretim yılında Mardin Artuklu Üniversitesi antropoloji, Felsefe, Sanat Tarihi, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler ile İktisat bölümlerinde İngilizce hazırlık eğitimi gören 201 öğrenci oluşturmaktadır. Örneklem seçiminde ise basit tesadüfi örneklem yöntemi ile 100 öğrenci ankete katılmıştır.

4.3.Veri Toplama Aracı

Mardin Artuklu Üniversitesinde İngilizce hazırlık eğitimi gören öğrencilerin çevresel duyarlılıklarını tespit etmek amacıyla araştırmacılar ilgili literatürden de faydalanarak

geliştirdikleri anketi kullanmışlardır. Anket toplam 20 sorudan ve 2 bölümden oluşmaktadır. İlk bölüm ankete katılanların kişisel bilgilerinden oluşmakta ve ikinci bölüm ise çevresel duyarlılıklarını tespit etmeye dönük likert tipi ölçekli sorulardan oluşmaktadır. Ayrıca anketin güvenilirliğini test etmek amacıyla yapılan güvenilirlik analizinde Cronbach's Alpha değeri $\alpha = .754$ olarak bulunmuştur. Bu durum anketin güvenilir olduğunu göstermektedir.

4.4.Verilerin Çözümlemesi

İstatistiksel analizler için araştırma sonucunda kayıt altına alınan tüm veriler Statistical Packet For Social Scieces (SPSS) 15.0for Windows programına girilmiştir. Verilerin normal dağılım gösterip göstermediğine ilişkin bir ön çalışma yapılmıştır. Hipotezler test edilirken verilerin, öncelikle belirtilen bu varsayımların karşılanıp karşılanmadığını incelenmiştir. Çevresel duyarlılığın cinsiyet, eğitim durumu ve yaşa göre farklılık gösterilip gösterilmediğini test etmek amacıyla "t" testi yapılmıştır. Ayrıca Öğrencilerin çevre duyarlılıklarına ilişkin davranışlarını incelemek üzere frekans ve yüzdeler ve çapraz tablolardan yararlanılmıştır.

5. BULGULAR

Araştırmadan elde edilen bulguların yorumlanmasında öncelikle ankete katılanların kişisel özelliklerine ilişkin değerlere yer verilecektir. Daha sonra da çevresel duyarlılıklarına ilişkin davranışların bu kişisel özelliklere göre farklılık gösterip göstermediği incelenecektir.

5.1.Ankete Katılanların Kişisel Özelliklerinin İncelenmesi

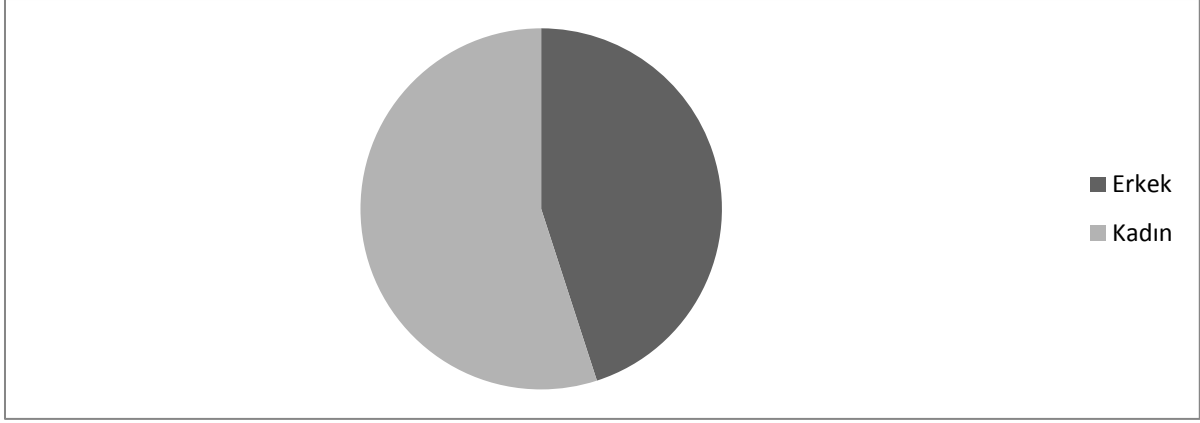
Tablo 1'de ankete katılanların cinsiyetlerinin dağılımına yer verilmiştir Buna göre ankete katılanların yüzde % 45'i erkek %55'i ise kadınlardan oluşmaktadır. Bu sonucun grafik gösterimine Şekil 1'de yer verilmiştir

Tablo 1: Ankete Katılanların Cinsiyetlerinin Oranları

Cinsiyetiniz nedir?	Frekans	Yüzdeler
Erkek	45	% 45
Kadın	55	% 55
Toplam	100	% 100

Şekil 1: Katılımcıların Cinsiyetlerinin Dağılım Grafiği

Üniversite Öğrencilerinin Çevresel Duyarlılıklarına Dair Bir İnceleme: Mardin Artuklu Üniversitesi Örneği

Tablo 2: Ankete Katılanların Yaş aralıklarına yer verilmiştir. Katılanların en küçüğü 17 en büyüğü ise 49 yaşındadır. Ayrıca farklı yaş aralıkları olmasının çevresel duyarlılığın yaş ile ilişkisini incelenmesi açısından önemli olduğu düşünülmektedir. Tabloya bakıldığında katılan öğrencilerin % 80 gibi büyük bir çoğunluğu 17-24 yaş aralığındadır. 31-49 yaş aralığında olanlar ise sadece % 2'lik kısmı oluşturmaktadır.

Tablo 2: Ankete Katılanların Yaş Aralıkları

Yaşınız kaç?	Frekans	Yüzdeler
17-24	80	% 80
25-30	18	% 18
31-49	2	% 2
Toplam	100	% 100

Ankete katılanların eğitim durumları ise Tablo:3'de gösterilmiştir. Katılanların %76 lık bölümü şuan lisans eğitimi almaktadır. %15'i ise daha önce bir ön lisans programından mezun olmuştur. 8 kişi yüksek lisans eğitimine devam etmekte 1 kişi ise doktora eğitimi almaktadır. Tabloya bakıldığında katılanların eğitim durumlarının çeşitlilik gösterdiği görülmektedir.

Tablo 3: Ankete Katılanların Eğitim Durumları

Eğitim durumunuz nedir?	Frekans	Yüzdeler
Lisans (şuan)	76	% 76
Ön lisans	15	% 15
Yüksek lisans	8	% 8
Doktora	1	% 1
Toplam	100	% 100

Çalışmaya katılanların kişisel verilerinden hareketle ankete katılanların çoğunun 17-24 yaş aralığında daha çok lisans eğitimine yeni başlamış bayanlardan oluştuğu görülmektedir.

5.2. Ankete Katılanların Çevresel Duyarlılıklarına İlişkin Değerlendirmeler

Tablo 4: Ankete Katılanların Çevresel Eğitim Durumları

Ankete Katılanların Çevresel Eğitim Durumları	Evet		Hayır	
	N	%	N	%
Üniversite Eğitim Sürecinde Çevre İle İlgili Teorik Bir Ders Aldınız mı?	17	% 17	83	% 83
Çevre ile ilgili bir sivil toplum kuruluşuna üyeliğiniz var mı?	9	% 9	91	% 91
Ailenizden ya da yakın çevrenizden birinin çevre ile ilgili sivil toplum kuruluşuna üyeliği var mı?	17	% 17	83	% 83
Daha Önce Çevreye Dost Ürün Satın aldınız mı?	61	% 61	39	% 39

Tablo 4'te Ankete katılanların Çevresel Eğitim durumlarının tespiti amacıyla sorulan soruların frekans ve yüzde dağılımları verilmiştir. Buna göre ankete katılanların %17'si üniversite eğitim sürecinde teorik bir ders almış iken %83'lük büyük bir kısmı ise daha önce çevre ile ilgili teorik bir ders almamıştır. Bu durum üniversitelerdeki zorunlu ders müfredat sisteminden kaynaklanabileceği gibi seçmeli ders seçiminde öğrencilerin bu dersleri seçmemesinden de kaynaklanabilir.

Yeryüzünün geleceğini tehdit eden çevre sorunlarının arkasında, insanların doğayı hiç bitmeyecek bir kaynak olarak görmesinin büyük etkileri bulunmaktadır. İnsanın doğaya yaptığı her bilinçsizce davranış, aslında katlanarak yine kendisine dönmektedir. O halde gelecek nesillere daha sağlıklı bir dünya bırakabilmek adına toplumda çevre bilincinin artırılmasına gayret gösterilmesi gerekmektedir. Bu noktada sivil toplum kuruluşlarına (STK) büyük görev ve sorumluluklar düşmektedir (Karataş, 2014:855). Sivil toplum kuruluşları bu bilincin artırılması ve çevre konusunda farkındalık yaratılması adına yaptığı faaliyetlerle üyelerini ve toplumu çevre konusunda eğitici bir rol üstlenmektedir. Bu nedenle çalışmada katılımcıların çevre konulu sivil toplum kuruluşlarına üyeliklerine dair bilgiler de soruldu. Buna göre katılanların sadece %9'u bir çevre kuruluşuna üye iken % 91 gibi büyük bir kısmı ise herhangi bir çevre kuruluşuna üye değildir. Çevresel kuruluşlara üyelik ihtiyari bir karar olduğundan bu oranlardan, katılımcıların çevresel kuruluşlara fazla ilgi duymadıkları sonucunu çıkarılabilir. Buna karşın ailesinden ya da yakın çevresinden bir çevre kuruluşuna üye olanların oranı %17 herhangi bir kuruluşa üye olmayanların oranı ise %83 tür. Katılımcıların çevreye dost ürün alma oranları, aldıkları eğitim ve sivil toplum kuruluşlarına üyelik oranlarına kıyaslandığında hayli yüksektir. Ankete katılanların %61 gibi büyük bir kısmı daha önce çevreye dost ürün satın almışken % 39'u daha önce çevreye herhangi bir dost ürün satın almamıştır. Tüm bu verilere bakıldığında katılımcıların çevresel eğitim alması veya çevre ile ilgili herhangi bir sivil toplum kuruluşuna üye olmasa bile çevreye dost ürün satın aldıkları görülmektedir.

Üniversite Öğrencilerinin Çevresel Duyarlılıklarına Dair Bir İnceleme: Mardin Artuklu Üniversitesi Örneği

Tablo 5: Katılımcıların STK Üyeliği Oranlarına Göre Üniversitede Aldıkları Teorik Çevre Eğitimi Oranları

			Üniversite Eğitimi Sürecinde Çevre İle İlgili Herhangi Bir Teorik Ders Aldınız mı?		Toplam
			Evet	Hayır	
Çevre İle İlgili Bir Sivil Toplum Kuruluşuna Üyeliğiniz Var mı?	Evet	Frekans	3	6	9
		Yüzde	% 33,3	% 66,7	% 100
	Hayır	Frekans	14	77	91
		Yüzde	% 15,4	% 84,6	% 100

Çevre ile ilgili bir sivil toplum kuruluşuna üye olmada üniversitede çevre ile ilgili teorik bir ders almanın etkisi olup olmadığını incelemek amacıyla Tablo 5’de çapraz tablo analizi yapılmıştır. Buna göre çevre ile ilgili bir sivil toplum kuruluşuna üye olanların üye olmayanlara göre çevre ile ilgili üniversitede daha yüksek oranda teorik eğitim aldığı görülmektedir. Sivil toplum kuruluşuna üye olanların %33,3’ü üniversite eğitimi sürecinde çevre ile ilgili bir teorik ders almışken Sivil toplum kuruluşuna üye olmayanların %15,4’ü üniversite eğitimi sürecinde çevre ile ilgili bir teorik ders almıştır. Ayrıca sivil toplum kuruluşuna üye olmayanların % 84,6’sı üniversite eğitimi sürecinde çevre ile ilgili herhangi bir teorik ders almamıştır.

Tablo 6: Kadınlar İle Erkeklerin Çevresel Duyarlılıkları Arasındaki Farkın T Testi Sonucu

	Cinsiyetiniz nedir?	N	Ortalama	Standart sapma
Çevresel Duyarlılık	Kadın	45	2.00	0,564
	Erkek	55	1,99	0,768

Sig 0,010<0,050

Kadınlar ile erkekler arasında çevresel duyarlılık açısından fark olup olmadığını tespit etmek amacıyla bağımsız örneklem t testi uygulanması gerekmektedir. Bu test uygulanmadan önce varsayımların karşılanıp karşılanmadığı test edilmelidir. Bu varsayımlar değişkenlerin normal dağılım gösterip göstermediği ve varyansların homojen olup olmadığıdır. Yapılan incelemede bu iki varsayımın da karşılandığı görülmüş ve t testi uygulanmıştır. T testi sonucunda kadınlar ile erkeklerin çevresel duyarlılık ortalamalarının birbirine yakın olduğu görülmektedir. Kadınların çevresel duyarlılık ortalamaları 2.00 erkeklerin ise 1.99’tır. Bu durum kızların erkeklere oranlara daha yüksek çevresel duyarlılığa sahip oldukları anlamına gelmektedir.

Tablo 7: Çevreye Zararlı Ürünlerin Katılımcıların Satın Alma Davranışı Üzerindeki Etkileri

Satın Aldığınız Ürünlerin Çevreye Olumsuz Etkisi Olduğunu Düşündüğünüzde Ne Şekilde Davranırsınız	Frekans	Yüzelik Dilim
Satın Almayı Bırakırım	73	% 73
Daha Az Satın Alırım	24	% 24
Aynı Şekilde Devam Ederim	3	% 3
Toplam	100	% 100

Üniversite Öğrencilerinin Çevresel Duyarlılıklarına Dair Bir İnceleme: Mardin Artuklu Üniversitesi Örneği

Tüketicilerin çevresel duyarlılık düzeyleri satın alma davranışı üzerinde de etkisini göstermektedir. Çevreye Duyarlı Tüketici; yeni fikirlere açık, ileri görüşlü, merakını tatmin etmeye ve anlamaya ihtiyaç duyan, çevre ile ilişkilerinde dikkatli ve çevreyi çocuklarından ödünç aldığı bilincinde olan kişi şeklinde tanımlanmaktadır (Baydaş ve ark., 2000:468). Bu tanımlamadan hareketle ankete katılanlara satın aldıkları ürünün çevreye zararlı bir ürün olduğunu öğrenmeleri durumunda nasıl tepki vereceklerine dair yöneltilen soruya katılımcıların %73'ü söz konusu ürünü satın almayı bırakacağını, % 3 ise aynı şekilde satın almaya devam edeceğini söylemiştir. Bu sonuçlara bakıldığında katılımcıların % 73'ü çevreye duyarlı tüketici olarak tanımlanabilir.

Tablo 8: Cinsiyete Göre Çevreye dost ürün satın alma oranları

			Daha Önce Çevreye Dost Ürünler Satın Aldınız mı?				Toplam
			Evet	Hayır	Kısmen	Bilmiyorum	
Cinsiyetiniz Nedir?	Erkek	Frekans	17	17	10	1	45
		Yüzde	% 37,8	% 37,8	% 22,2	% 2,2	% 100
	Kadın	Frekans	29	17	5	4	55
		Yüzde	% 52,7	% 30,9	% 9,1	% 7,3	% 100

Kadınlar ile erkekler arasındaki çevresel duyarlılık farkı, satın alma davranışı üzerinde de görülmektedir. Bu durum Tablo 8'de daha net görülmektedir. Tabloya bakıldığında katılımcılar içerisinde çevre dostu ürün satın alırım diyenlerin oranı kadınlarda daha fazladır. Buna göre kadınların %52,7si çevreye dost ürün satın alırken % 30'u çevreye dost ürün satın almamaktadır. Erkeklerin ise %37,8'i çevre dostu ürün satın alırım derken %37,8'i çevreye dost ürün satın almamaktadır. Bu durum kadınların erkeklerden daha fazla çevre dostu ürün satın aldığı anlamına gelmektedir.

Tablo 9: Katılımcıların Eğitim Durumuna Göre Çevreye Olumsuz Etkisi Olan Ürün Alma Davranışları

			Satın Aldığınız Ürünlerin Çevreye Olumsuz Etkisi Olduğunu Öğrendiğiniz Ne Şekilde Davranırsınız?				Toplam
			Satın Almayı Bırakırım	Daha Az Satın Alırım	Aynı Şekilde Devam Ederim	Hiç Satın Almam	
Eğitim Durumunuz Nedir?	Lisans	Frekans	33	17	3	23	76
		Yüzde	% 43,4	% 22,4	% 3,9	% 30,3	% 100
	Ön Lisans	Frekans	6	5	0	4	15
		Yüzde	% 40	% 33,3	% 0,0	% 26,7	% 100
	Yüksek Lisans	Frekans	4	1	0	3	8
		Yüzde	% 50	% 12,5	% 0,0	% 37,5	% 100
	Doktora	Frekans	0	1	0	0	1
		Yüzde	% 0,0	% 100	% 0,0	% 0,0	% 100

Üniversite Öğrencilerinin Çevresel Duyarlılıklarına Dair Bir İnceleme: Mardin Artuklu Üniversitesi Örneği

Tablo 9’de Katılımcıların satın aldıkları ürünün çevreye olumsuz etkisi olduğunu öğrenmesi durumunda sergileyecekleri davranış biçimlerinin eğitim durumlarına göre dağılımlarının frekans ve yüzdeleri gösterilmiştir. Buna göre Satın aldığı ürünün çevreye olumsuz bir etkisi olduğunu öğrenmesi durumunda Ön lisans mezunu olanların %40’ı satın almayı bırakacağını belirtmiştir. Bu oranlar Lisans mezunlarında %43,3’e yüksek lisan mezunlarında %50’ye yükselmektedir. Katılımcıların eğitim durumları arttıkça çevreye zararlı ürün satın alma davranışından vazgeçtikleri oransal olarak görülmektedir. Benzer durum çevreye zararlı ürünü hiç satın almama davranışında da görülmektedir. Katılımcılar içerisinde Ön Lisans mezunu olanların %26,7’si Çevreye zararlı ürünü hiç satın almama derken Lisans mezunlarının %30,3’ü ve Yüksek lisans mezunlarının da 37,7’si benzer davranışı sergileyeceklerini belirtmiştir.

Katılımcılar içerisinde lisans mezunu olanların sadece %3,3’ü Satın aldığı ürünün çevreye olumsuz bir etkisi olduğunu öğrenmesi durumunda aynı şekilde satın almaya devam edeceğini belirtirken Ön Lisans mezunu ve Yüksek Lisans mezunlarından kimse satın almaya devam edeceğini belirtmemiştir.

Tablo 10: Katılımcıların Çevre İle İlgili Teorik Ders Alma Durumuna Göre Çevreye Olumsuz Etkisi Olan Ürün Alma Davranışı Oranları

			Satın Aldığımız Ürünlerin Çevreye Olumsuz Etkisi Olduğunu Öğrendiğinizde Ne Şekilde Davranırsınız?				Toplam
			Satın Almayı Bırakırım	Daha Az Satın Alırım	Aynı Şekilde Devam Ederim	Hiç Satın Almam	
Üniversite Eğitimi Sürecinde Çevre İle İlgili Herhangi Bir Teorik Ders Aldınız mı?	Evet	Frekans	9	3	0	5	17
		Yüzde	% 52,9	% 17,6	% 0,00	% 29,4	% 100
	Hayır	Frekans	34	21	3	25	83
		Yüzde	% 41	% 25,3	% 3,6	% 30,1	% 100

Katılımcıların satın aldıkları ürünün çevreye olumsuz etkisi olduğunu öğrenmesi durumunda sergileyecekleri davranış biçimlerinin teorik ders alma durumuna göre dağılımlarının frekans ve yüzdeleri Tablo 10’da gösterilmiştir. Tabloya bakıldığında katılımcıların üniversite eğitimlerinde çevre konulu aldıkları teorik derslerin çevreye olumsuz etkisi olan ürün alma davranışı üzerinde etkili olduğu görülmektedir. Buna göre: Üniversite eğitimi sürecinde çevre ile ilgili herhangi bir teorik ders alanların %52,9’u teorik ders almayanların %41’i Satın aldığı ürünün çevreye olumsuz bir etkisi olduğunu öğrenmesi durumunda satın almaya bırakacağını belirtmiştir. Bu durum satın alınan ürünün çevreye olumsuz etkisinin olduğunu öğrenilmesi durumunda ürünü satın almaya devam etme davranışında da görülmektedir. Katılımcılar içerisinde Üniversite eğitimi sürecinde çevre ile ilgili teorik ders alanların hepsi Ürünün çevreye zararlı olduğunu öğrenmesi durumdan aynı şekilde satın almaya devam etmeyeceğini

Üniversite Öğrencilerinin Çevresel Duyarlılıklarına Dair Bir İnceleme: Mardin Artuklu Üniversitesi Örneği

belirtmiştir. Teorik ders almayanlarında sadece %3,6'sı Aynı şekilde ürünü satın almaya devam edeceğini belirtmiştir. Dolayısıyla çevre ile ilgili teorik ders almanın çevreye zararlı ürün satın almama davranışı üzerinde etkili olduğu sonucuna varılabilir.

Tablo 11: Ankete Katılanların Çevresel Duyarlılıklarına Dair Oranlar

	Her Zaman		Bazen		Çoğu Zaman		Hiçbir Zaman	
	N	%	N	%	N	%	N	%
Geri Dönüştürülebilir Ürün Satın Alırım	22	% 22	41	% 41	15	% 15	22	% 22
Çevreye Zarar Vermeyen Ambalajlı Ürünler Satın Alırım	45	% 45	33	% 33	18	% 18	4	% 4
Evsel Atıkları Ayırım	32	% 32	33	% 33	19	% 19	16	% 16
Gazete Kitap Gibi Ürünleri Yeniden Değerlendirmek Amacıyla Gerekli Kurumlara Ulaştırırım	22	% 22	37	% 37	14	% 14	27	% 27
Şehirdeki Geri Dönüşüm Kutularını Kullanırım	41	% 41	32	% 32	15	% 15	12	% 12
Çevreyi Kirleten Kişileri Uyarırım	46	% 46	29	% 29	17	% 17	8	% 8
Enerji Tasarrufuna Dikkat Ederim	60	% 60	19	% 19	14	% 14	7	% 7

Ankete katılanların çevresel duyarlılıklarını tespit etmek amacıyla katılımcılara sorulan soruların frekans ve yüzde dağılımları Tablo 11'de gösterilmiştir. Buna göre ankete katılanların 22'si (%22) geri dönüştürülebilir ürün satın alırken 22'si (%26) ise hiçbir zaman geri dönüştürülemeyen ürün satın almamaktadır. Öğrencilerin 45'i (% 45) çevreye zarar vermeyen ambalajlı ürün satın alırken sadece 4'ü (% 4) hiçbir zaman ambalajlı ürün satın almamaktadır. Yine öğrenciler içerisinde evsel atıkları ayırım diyenlerin oranı % 32 iken bazen ayırım diyenlerin oranı % 33 hiçbir zaman ayırmam diyenlerin oranı ise % 16'dır. Katı Atık düzenli depolama sahalarının kurulması ve işletilmesi ile ilgili henüz yeterli seviyede çalışmanın yapılmaması bu duruma neden olabilecek etmen olarak söylenebilir. Ülkemizde yapımı tamamlanmış sadece 12 adet düzenli katı atık depolama alanı vardır. Bunlar İstanbul, Ankara, Bursa, Gaziantep, İzmir, Mersin, Kocaeli, Balıkesir, Patara, Marmaris, Foça ve Göcek'te bulunmaktadır. Bu durum ise evsel atık ayırma konusunda toplum olarak henüz yeterli bilinç düzeyine ulaşmamamızın nedenini açıklamaktadır. Buna karşın Evsel atıkları bazen ve her zaman ayıranların toplamı % 65'lik dilimi oluşturmaktadır.

Gazete Kitap Gibi Ürünleri Yeniden Değerlendirmek Amacıyla Gerekli Kurumlara Ulaştırmak da çevresel sorumluluk kavramının somut göstergelerinden biridir. Katılımcılar içerisinde sayılan ürünleri geri dönüşüm amacıyla ilgili kurumlara ulaştırırım diyenlerin oranı

% 22 bazen ulaştırırım diyenlerin oranı % 37 hiçbir zaman ulaştırmam diyenlerin oranı ise % 27'lik dilimi oluşturmaktadır. Şehirdeki geri dönüşüm kutularını kullanmak da kişilerin çevresel duyarlılıklarını gösteren temel göstergelerden biri olarak kabul edilebilir. Katılımcıların % 12'lik kısmı geri dönüşüm kutularını hiçbir zaman kullanmamaktadır. Bu oran yapılan diğer çalışmalara kıyasla daha yüksektir. Buna yerel yönetimlerin geri dönüşüm kutularını halkın erişebileceği sayıda ve yerlerde temin etmeleri de etkindir. Mardin'in geri dönüşüm kutularına erişmede henüz yeterli seviyede olmaması oranın yüksek çıkmasının nedeni olabilir. Kalan %88'lik kısmı ise geri dönüşüm kutularını her zaman, bazen ve çoğu zaman kullanmaktadır. Bunların % 41'i geri dönüşüm kutularını her zaman kullanırken %15'lik kısmı ise bazen kullanmaktadır. Kişilerin çevresel duyarlılık göstergelerinden bir diğeri de çevre kirliliği konusunda üçüncü kişilerin uyarılmasıdır. Katılımcıların % 46'sı çevreyi kirleten kişileri her zaman uyarmakta % 29'u bazen uyarmaktadır. Sadece % 8 gibi küçük bir kısmı da çevreyi kirletenleri hiçbir zaman uyarmadığını söylemektedir. Öğrencilerin % 60 'ı enerji tasarrufuna her zaman dikkat ettiğini söylerken hiç dikkat etmeyenlerin oranı ise % 22'dir. Bu oran yüksek bir oran olarak kabul edilebilir.

6. SONUÇ YERİNE

Araştırma bulgularına göre katılımcıların çevre duyarlılık düzeylerinin ortalamalar seviyesinde olduğu görülmektedir.

Katılımcıların büyük çoğunluğunun çevresel eğitim konusunda teorik ders almadığı ve çevre konusunda bir sivil toplum kuruluşunda faaliyette bulunmadığı görülmektedir.

Katılımcılar içerisinde çevresel eğitim konusunda teorik ders alanların çevreye dost ürün satın alma davranışları kıyaslandığında çevre eğitimi konusunda teorik ders alanların büyük çoğunluğunun çevreye dost ürün satın aldığı görülmektedir. Fakat çevre konusunda teorik eğitim almamasına rağmen çevreye dost ürün satın alma davranışı gösterenlerin oranı hayli yüksektir. Aynı sonuç çevre konulu sivil toplum kuruluşlarına üyelikte de görülmektedir. Katılımcıların büyük bir çoğunluğunun çevre konulu bir Stk'ya üye olmamasına rağmen çevreye dost ürün satın alma davranışı gösterdiği görülmektedir.

Çevresel duyarlılık açısından kızların erkeklere oranlara daha duyarlı oldukları yapılan t testi sonucunda görülmüştür. Bu fark satın alma davranışında da görülmektedir. Kızların erkeklerden daha fazla çevre dostu ürün satın aldığı görülmüştür.

Çevreye duyarlı tüketici kavramından hareketle çevreye zararlı ürünlerin satın alma davranışı üzerindeki etkisine bakıldığında katılımcıların % 73'ünün çevreye duyarlı tüketici olarak tanımlanabileceği görülmüştür.

Katılımcıların büyük çoğunluğunun geri dönüştürülebilir ürün satın almayı tercih ettikleri, evsel atıkları bazen ve her zaman ayırdıkları, şehirdeki geri dönüşüm kutularını kullandıkları, çevreyi kirletenleri uyardıkları ve enerji tasarrufuna dikkat ettikleri görülmüştür. Bu oranlar Türkiye'de yapılan diğer çalışmalardaki davranış oranları ile kıyaslandığında bazı oranların diğer çalışmalardaki oranlara göre yüksek bazılarının ise düşük çıktığı görülmüştür.

KAYNAKÇA

Üniversite Öğrencilerinin Çevresel Duyarlılıklarına Dair Bir İnceleme: Mardin Artuklu Üniversitesi Örneği

- Atasoy, Emin.,&Ertürk, Hasan. (2008). “İlköğretim Öğrencilerinin Çevresel Tutum Ve Çevre Bilgisi Üzerine Bir Alan Araştırması” Erzincan Eğitim Fakültesi Dergisi Cilt-Sayı: 10-1, Erzincan, s. 105-122.
- Ceritli, İsmail. (1986). “Çevre Sorunları Çevre İçin Eğitim Ve Bir Araştırma Örneği”, Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek lisans Tezi, Sivas.
- Çabuk, Burcu.,& Karacaoğlu, Cem., (2003). “Üniversite Öğrencilerinin Çevre Duyarlılıklarının İncelenmesi”, Ankara University, Journal of Faculty of Educational Sciences, Ankara, 36(1-2). S. 189-198.
- Daştan, Hacer., (1999), “Çevre Koruma Bilinci ve Duyarlılığının Oluşmasında Eğitimin Yeri ve Önemi (Türkiye Örneği)”, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara,
- Demir, E.,&Yalçın, Hatice. (2014). “Türkiye’de Çevre Eğitimi”, Türk Bilimsel Derlemeler Dergisi, 7, s.7-18.
- Derman, İpek. (2013). “Farklı Başarı Düzeylerindeki Okullarda 9 ve 12. Sınıf Öğrencilerinin Ekosisteme İlişkin Öğrenme Düzeyleri ve Sürdürülebilir Çevre Bilinci İle İlişkisi”, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Ek, Nurcan.,Kılıç, Nimet., Öğdüm, Perihan., Düzgün, Gülergün., &Şeker, Sibel. (2009). “Adnan Menderes Üniversitesinin Farklı Akademik Alanlarında Öğrenim Gören İlk Ve Son Sınıf Öğrencilerinin Çevre Sorunlarına Yönelik Tutumları ve Duyarlılıkları”, Kastamonu Eğitim Dergisi, 17(1), s. 125-136.
- Erdoğan, Şama (2003). “Öğretmen Adaylarının Çevre Sorunlarına Yönelik Tutumları”, Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, 23(2).
- Erol, Gül. Hanım. (2005). Sınıf Öğretmenliği İkinci Sınıf Öğrencilerinin Çevre ve Çevre Sorunlarına Yönelik Tutumları”, Yüksek Lisans Tezi, Pamukkale Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Denizli.
- Erten, Sinan. (2005). “Okul Öncesi Öğretmen Adaylarında Çevre Dostu Davranışların Araştırılması”, Hacettepe Ü. Egt. Fak. Derg, 28, s. 91-100.
- Güven, Ezgi.,&Aydoğdu, Mustafa. (2012). “Çevre Sorunlarına Yönelik Farkındalık Ölçeğinin Geliştirilmesi ve Öğretmen Adaylarının Farkındalık Düzeylerinin Belirlenmesi”, Öğretmen Eğitimi ve Eğitimcileri Dergisi, 1(2), Bursa, s. 185-202.
- Karaca,Coşkun., (2011). “Sürdürülebilir Kalkınma ve Çevre Dostu Maliye Politikaları”, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi, İstanbul.
- Karataş, Abdullah. (2014). Toplumda Çevre Bilincinin Yaygınlaştırılmasında Sivil Toplum Kuruluşlarının Rolü: Türkiye Örneği”, Electronic Turkish Studies, 9(2).
- Karataş, Abdullah.,& Aslan, Gökçe. (2012). “İlköğretim Öğrencilerine Çevre Bilincinin Kazandırılmasında Çevre Eğitiminin Rolü: Ekoloji Temelli Yaz Kampı Projesi Örneği”, Zeitschrift für die Welt der Türken/Journal of World of Turks, 4(2), s. 259-276.
- Keles, Ruşen.,&Hamamcı, Can., 1993, Çevre bilimi, İmge Kitabevi, Ankara,
- Kışlalıoğlu, Mine.,Berkes, Fikret., Ekoloji ve Çevre Bilimleri, Remzi Kitabevi, İstanbul,
- Topaloglu, Damla. Demet. Gülbahçe., (1999). “Çevreye Yönelik Tutumlar ve Çevre Eğitimi” (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ege Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Sadık, Fatma.,&Çakan, Halil. (2010). “Biyoloji Bölümü Öğrencilerinin Çevre Bilgisi Ve Çevre Sorunlarına Yönelik Tutum Düzeyleri”, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 19(1).

Üniversite Öğrencilerinin Çevresel Duyarlılıklarına Dair Bir İnceleme: Mardin Artuklu Üniversitesi Örneği

- Sungurtekin,Sehnaz.,(2001). “Uygulamalı Çevre Eğitimi Projesi Kapsamında Ana ve İlköğretim Okullarında Müzik Yoluyla Çevre Eğitimi”, Uludağ Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dergisi, Cilt No. 14, Sayı 1, 167-178,
- Şahin, Nevin. F.,Cerrah, Lale., Saka, Arzu.,&Şahin, Bülent. (2004). “Yükseköğretimde Öğrenci Merkezli Çevre Eğitimi Dersine Yönelik Bir Uygulama”, Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, 24(3).
- Şenyurt, Arzu., Temel, Ayla. Bayık.,& Özkahraman, Şükran. (2011). , “Üniversite Öğrencilerinin Çevresel Konulara Duyarlılıklarının İncelenmesi”, SDÜ Sağlık Bilimleri Dergisi, 2(1), 8-15.
- Tan, Ahmet.,Baydaş, Abdulvahap& H. ÇetinBedestenci. (2000). ”Küreselleşme Ve Giysi Tüketim Davranışları: Kahramanmaraş Örneği”, 5. Ulusal Pazarlama Kongresi, 467-485.
- Tıraş, Hüseyin. Hayrettin. (2012). “Sürdürülebilir Kalkınma ve Çevre: Teorik Bir İnceleme”, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 2(2), 57-73.
- Türkmen, Merve.,Sarıkaya, Nilgün., & Saygılı, Metin. (2013). , “Öğrencilerin Çevresel Duyarlılık Düzeylerinin Satın Alma Davranışına Etkisi Üzerine Bir Araştırma: Sakarya Üniversitesi Örneği”, Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi, 5(2), 238-249.
- Uzun, Naim.,&Sağlam, Necdet. (2006). “Orta öğretim öğrencileri için çevresel tutum ölçeği geliştirme ve geçerliliği”, Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi,30(30).
- Yılmaz, Ayhan.,Morgil, İnci, Aktuğ, Pınar, &Göbekli, İsmail. (2002). “Ortaöğretim Ve Üniversite Öğrencilerinin Çevre, Çevre Kavramları Ve Sorunları Konusundaki Bilgileri ve Öneriler”, Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 22(22).
- YURTSEVEN, Eray, VEHİD, Suphi, KÖKSAL, Selçuk.,&ERDOĞAN, M. Sarper. (2010). “İstanbul Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu Öğrencilerinin Çevresel Riskler Konusundaki Duyarlılıkları”, FÜ Sağ. Bil. Tıp Dergisi, 24(3), 193-199.

İnternet Kaynakları

(<http://zehirlenme.blogspot.com.tr/2008/10/cevre-nedir-cevre-bilimi-hakkinda.html>, erişim tarihi:03.05.2016)